

ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР ПРОФИЛАКТИКАСИДА СУБЪЕКТЛАРИНИНГ ҲАОЛИЯТИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ

Сувонова Сожида Жумахон қизи

Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академиясининг

306-гуруҳ курсанти

Аннотация: ушбу мақолада, ҳуқуқбузарликлар профилактикасида субъектлар ҳаолиятини ташкил этиш жараёнлари, ҳуқуқбузарликга қарши курашишда амалга оширилган ишлар ҳуқуқбузарликдаги юритилган статистикалар кенг ёритилиб берилган.

Таянч сўзлар: профилактика, қонун, субъект, ҳуқуқбузарлик, ижтимоий ҳавфлилик, мамурий, жиноий, жавобгарлик.

Аннотация: в данной статье широко освещены процессы организации деятельности субъектов по профилактике правонарушений, статистика, проводимая в рамках борьбы с правонарушением.

Базовые слова: профилактика, закон, субъект, правонарушение, общественная опасность, должностное лицо, уголовная ответственность.

Abstract: this article extensively covers the processes of organizing the activities of subjects for the prevention of offenses, statistics conducted in the framework of the fight against offense.

Basic words: prevention, law, subject, offense, public danger, official, criminal liability.

Субъект – тушунчаси фаол ҳаолият кўрсатувчи, билувчи, онг ва иродага эга бўлган индивид ёки ижтимоий гуруҳ. «Субъект» тушунчасини юнон файласуфлари субъект тушунчаси билан бир хил маънода тушунишган. Жамият уни тадқиқ этувчи тадқиқотчи учун эса объектдир, ўзидан ташқи олам учун уни ўрганувчи субъектдир.

Ҳуқуқбузарликлар профилактикасида амалга оширувчи субъектлар белгилаб утилган. Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисидаги қонунда берилган.

9-модда. Ҳуқуқбузарликлар профилактикасини бевосита амалга оширувчи органлар ва муассасалар тизими

Ҳуқуқбузарликлар профилактикасини бевосита амалга оширувчи органлар ва муассасалар тизимида қуйидагилар киреди.

ички ишлар органлари

прокуратура органлари

Миллий ҳавфсизлик хизмати органлари

адлия органлари
давлат божхона хизмати органлари
давлат солиқ хизмати органлари
меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш органлари
таълимни давлат томонидан бошқариш органлари ва таълим муассасалари
давлат соғлиқни сақлаш тизимини бошқариш органлари ва соғлиқни сақлаш муассасалари

Ўзбекистон Республикаси Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси органлари

Ўзбекистон Республикаси Коррупцияга қарши курашиш агентлиги

Ўзбекистон Республикаси Ёшлар ишлари агентлиги ва унинг ҳудудий бўлинмалари.

Бу субъектлар фаолияти ҳақида Ўзбекистон Республикасининг ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисидаги қонун 2014 –йил 14 –майда қабул қилган қонунда белгилаб ўтилган.

Ҳуқуқбузарлик жамият ривожланишига салбий таъсир кўрсатувчи ижтимоий-ҳуқуқий ва руҳий ҳодиса бўлиб, бугунги кунда ҳуқуқбузарликлар профилактикаси жиноятчиликка қарши курашишда бош йўналишга айланди.

Жиноятчиликка қарши кураш ва унинг олдини олиш борасида ички ишлар органларининг фаолияти замон талабларига жавоб берадиган даражада тубдан ислоҳ қилинди. Ислоҳатлар жараёнида ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тизимини такомиллаштириш ва уларнинг моддий-техник таъминотини янада яхшилаш, фаолиятининг самарадорлигини оширишга қаратилган чора-тадбирлар амалга оширилди. Бу чора-тадбирларнинг барчаси қонун устуворлигини таъминлаш, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини ҳиммат қилиш қаратилгандир.

“Жамиятда қонун устуворлигини таъминлаш амалга оширилаётган барча ислоҳотлар самарадорлигига эришиш, аҳоли турмуш даражасини ошириш, мамлакатда тинчлик, тотувлик ва барқарор вазиятни таъминлашнинг асосий кафолатидир”.

Ўзбекистонда олиб борилаётган ислоҳотларнинг туб мақсади жамият аъзоларининг тинчлиги ва осойишталигини таъминлаш, уларнинг эркин ва фаровон ҳаёт кечиришларини кафолатлашдан, давлат ва жамият тараққиётини яхшилашдан иборатдир. Шу билан бир қаторда ҳар бир фуқаронинг маънавияти ва дунёқарашини янги давр талаблари асосида шакллантириш, ҳамда шахс маънавиятида юзага келадиган салбий қарашларга йўл қўймаслик давлат сиёсатида алоҳида эътиборга олинган. 2023 йилда содир этилган жиноятлар

умимий сони 81 100 тани ташкил этиб, ҳар 100 минг аҳолига ўртача 322,4 тадан тўғри келмоқда. 2023 йилда қотиллик жиноятларининг ҳар учинчиси -37.1 фоизи, оғир тан жароҳати етказиш жиноятлари оилавий муаммолар туфайли содир этилган. Оилалардаги нотинчлик, низоларнинг ўз вақтида ҳал этилмаслиги, маҳалла фаоллари ва кенг жамоатчиликнинг эътиборидан четда қолганлиги оқибатида ўта оғир жиноятлар содир этилмоқда. Хусусан, 2023-йилда қотиллик жиноятларининг ҳар учинчиси ёки 158 таси (37.1 фоизи), оғир тан жароҳати етказиш жиноятларининг 180 таси (14.4 фоизи) оилавий муаммолар туфайли содир этилган. Оғир турмуш шароитида яшаётган аёлларнинг муаммолари тўлиқ ҳал этилмасдан келинаётганлиги туфайли 2023 йилда 9 789 нафар хотин-қиз томонидан 9 053 та жиноят содир этилган. Ҳуқуқбузарликлар профилактикасини бевосита амалга оширувчи орган ва муассасалар фаолияти мониторинги ҳамда унинг натижалари таҳлилини, биринчидан, ушбу фаолиятни бевосита амалга оширувчи ҳар бир субъектлар биргаликда олиб борилишлари самаралидир.

Янги Ўзбекистоннинг ички ишлар органлари ҳам янгиланиб, такомиллашиб бормоқда. Президентимиз ўтган йили касб байрамимиз муносабати билан йўлаган табригида “Агар давлат тайанадиган асосий устун қонун булса, унинг кучини амалда намоён этадиган энг самарали тизим бу-ички ишлар соҳаси, десак айни ҳақиқат бўлади” деб таъкидлаб ўтган. Бу юксак баҳо осойишталик посбонларини қонун устуворлигини таъминлаш йўлида янада фидойлик билан хизмат қилишга ундайди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М. Мирзиёев раислигида 2021 йилнинг 12 февраль куни Ички ишлар вазирлиги Ҳайъатининг кенгайтирилган тарзда ўтказилган йиғилиши 8-сон баёни қароридан келиб чиқиб, жамловчи ички ишлар органларидаги ёш ходимларнинг фаолиятини таҳлил қилиш, улар билан амалга оширилаётган мураббийлик ишларини сифатини ўрганиш ўз навбатида бу йўналишдаги муаммоларни бартараф этилишини таъминлаш ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши кураш самарадорлигини оширишга хизмат қилади. Ҳар бир фаолиятнинг ҳуқуқий тартибга солинганлиги, биринчидан, уни ташкил этиш тартибини мустаҳкамласа, иккинчидан, ҳамкорлик бўйича субъектлар фаолиятининг асосий вазифаларини белгилаб, уларнинг масъулиятини оширишга ҳамда ҳамкорлигини самарали ташкил этишга хизмат қилади.

Субъектлар фаолиятини ташкил этишда кенг жамоатчилик билан ҳамкорлиги ташкил этиш кенг жорий қилинди.

Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 14 майдаги “Ҳуқуқбузарликларнинг профилактикаси тўғрисида”ги Қонуни ҳуқуқбузарликлар профилактикасини ташкил этиш ва амалга оширишдаги вазифаларни аниқ йўналишларини белгилаб берди. Ҳуқуқбузарликлар профилактикасини бевосита амалга оширувчи органлар ва муассасалар фаолияти мониторинги ҳамда унинг натижалари таҳлилини, биринчидан, ушбу фаолиятни бевосита амалга оширувчи ҳар бир субъект ўз соҳалари бўйича, иккинчидан, фаолиятни ҳамкорликда амалга оширувчи субъектлар биргаликда олиб боришлари самаралидир. Мониторинг ва таҳлиллар натижаларини ҳар бир субъект ўз соҳаси бўйича алоҳида, шунингдек қонун ижроси учун масъул бўлган субъектлар биргаликда ташкил этган амалий семинарлар, давра суҳбатлари ва илмий-амалий анжуманларда муҳокама қилишлари ҳамда уларни ҳал этишга доир таклиф ва тавсияларни ишлаб чиқишлари мақсадга мувофиқдир. Албатта, ушбу таклиф ва тавсияларнинг ҳам илмий, ҳам амалий асослангандиги ҳолда ҳуқуқбузарликлар профилактикаси бўйича мувофиқлаштирувчи кенгашларга ҳамда тегишли идораларга ўз вақтида тақдим этилиши бу соҳада самарадорликни оширишга хизмат қиладиган бошқарув қарорларининг қабул қилинишини таъминлашга хизмат қилади.

Бугун давлатимиз раҳбари бошчилигида халқчил ва демократик тамойилларга асосланган янги Ўзбекистонни барпо этмоқдамиз. Шу мақсадда, аввало, бебаҳо бойлигимиз бўлган тинчлик ва барқарорликни мустаҳкамлашга энг муҳим вазифа сифатида устувор аҳамият қаратилмоқда. Янги Ўзбекистоннинг ички ишлар органлари ҳам янгиланиб, такомиллашиб бормоқда. Президентимиз ўтган йили касб байрамимиз муносабати билан йўллаган табригида “Агар давлат таянадиган асосий устун қонун бўлса, унинг кучини амалда намоён этадиган энг самарали тизим бу - ички ишлар соҳаси, десак, айти ҳақиқат бўлади” деб таъкидлаб ўтган. Бу юксак баҳо осойишталик посбонларини қонун устуворлигини таъминлаш йўлида янада фидойилик билан хизмат қилишга ундайди. Охириги йилларда мамлакатимизда ёшларни етук ва малакали шахс сифатида шакллантириш борасида кенг кўламли чора-тадбирлар амалга оширилмоқда, хусусан, мамлакатимиз Президенти Шавкат Мирзиёев бу йўналиш долзарб эканлигини кўрсатиб, алоҳида вазифаларни маъсул давлат органларига белгилаб берди.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси
<https://constitution.uz/uz/clause/index>
2. Ўзбекистон Республикасининг “Ички Ишлар Органлари тўғрисида”ги Қонуни, 16.09.2016 йилда қабул қилинган ЎРҚ-407-сон
<https://lex.uz/docs/3027843?ONDATE2=21.04.2021&action=compare>
3. Ўзбекистон Республикаси Жиноят Кодекси <https://lex.uz/acts/111453>
4. Ўзбекистон Республикаси Маъмурий Жавобгарлик тўғрисидаги Кодекси
<https://lex.uz/acts/97664>
5. Ўзбекистон Республикасининг Кодекслар тўплами
<https://kitobxon.com/uz/kitob/ozbekiston-respublikasining-kodekslari-toplami-1-2-jildlar>
6. Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 12.10.2019 й., 09/19/865/3908-сон; Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 11.02.2022 й., 07/22/126/0125-сон;